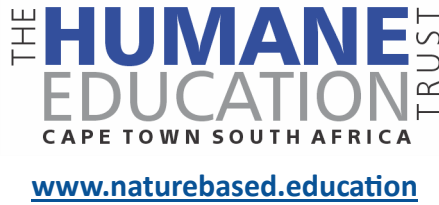

Dumela, Kgosi ya thothobolo

ka Pandora Alberts

Published by
The Humane Education Trust

ISBN 978-0-9869721-3-3

Illustrations: Pandora Alberts

The translation of this book into Tswana
made possible by World Animal Net.

©Louise van der Merwe

All rights reserved. No part of this publication may
be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form
or by any means electronic, mechanical, photocopying, recording or
otherwise without the written permission of the publishers.

Botshelo mo Thothobolong

E sale Pule a ntse a nna mo thothobolong ya matlakala. Ga a itse gore o na le dingwaga di le kae, fela Koko Mmita a re o akanya gore o tshwanetse a bo a na le dingwaga tse somenngwe gongwe somepedi. O monnye mme o ditlhong. Ka dinako dingwe fa a kgorometsa kolotsana ya gagwe ya diterata e e tsofetseng mme e le modumo go ya toropong go ya go rekisa dibotlolo tsa galase le meteme e a e kokoantseng, basimane ba bagolo ba kwa toropong ba a mo sotla. Ba supa kepele ya gagwe e tshweu e e leswe mme ba goe: “Bonang ‘twiitwii’! Bonang maotonyana a gagwe a masesane! Fofela kwa, fofela kwa!”

Pule o leka gore a seke a bua thata. O nnela fa motsheo. Fa a dirile madinyana, o a fitlha mo setlhakong sa gagwe. Moragonyana o tla rekela Koko Mmita boroswana e khibidu le maungo le borotho gore a dire samentšhisi. Ka dinako dingwe o salelwa ke a a lekaneng go reka se- notsidi. Botshelo jwa mo thothobolong bo boima. Pule o apara diaparo tse di latlhilweng mme di ogotswe mo matlakaleng a a fisiwang gongwe mo dipolasitiking tse dintsho.

Fa go le mariga o nna a sitwa ka gale mme pula yona e dira gore diso tse di mo maotong a gagwe di babe. Moriri wa gagwe o nna ka gale o nkgwa mosi mme diatla tsa gagwe di na le mesego ka ntlha ya go fatafata mo matlakaleng.

O rwala ditlhako tse di sa tshwaneng. Di dikgolo thata mme o tshwanetse go di katela makgasa gore di seke tsa somoga mo dinaong tsa gagwe. Ditlhako di latlhegelwa ke bommata ka gale mo diloring tsa matlakala. Pule o eletsa e kete batho ba ka tshwaraganya megala pele ga ba di latlha.

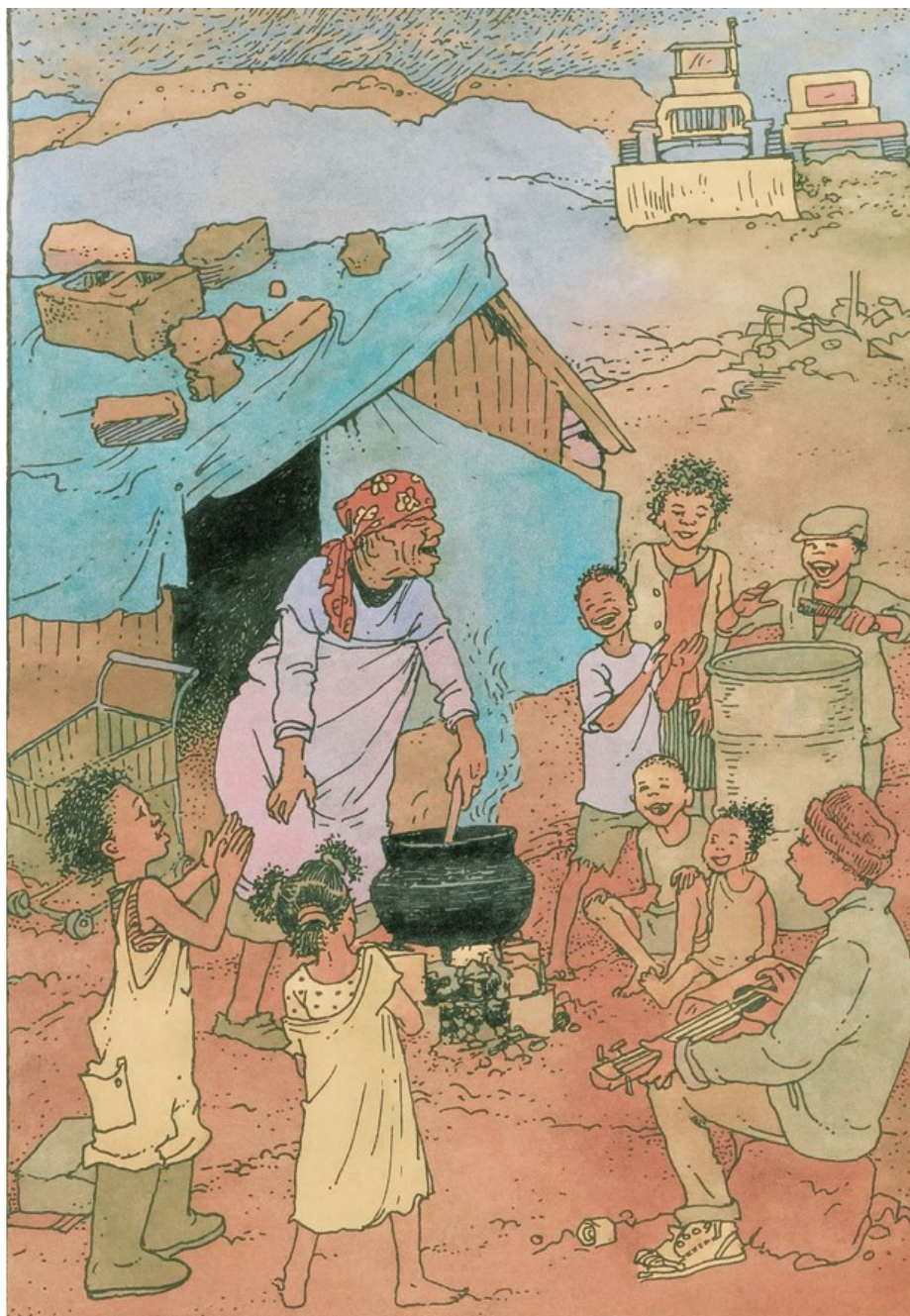
Gompieno go Sontaga, mme Sontaga ke letsatsi le le kgethegileng mo thothobolong. Melelo e e dirang mosi o o nkgang e setse e tima. Dikgothapata tse di boitshegang tse di kgorometsang mekoa ya matlakala di eme mme di didimetse.

Pule ga a tlhoke go kgorometsa kolotsana ya gagwe go kgabaganya tselafeho go ya kwa toropong.

Bana botlhe ba ba mo legaeng la ga Koko ba thusa go apaya sopho mo pitseng e ntsho. Se se gaisang ke fa ba opela mmogo.

Koko o ba ruta difela mme mongwe wa basimane ba bagolwane o tshameka katara ya gagwe.

Pule o letsa moropa wa dikelone tse somamane! Modumo wa tsona o a gakgamatsa.

Tsala e e bidiwang Dumela

Gompieno go na le sengwe se se tlhaelang. Podi e kgolo e tshweu e e nnang mo thothobolong ga e bonale gope fela. Pule o rata poti. O e teile leina la “Dumela” gonne e kete poti e mo dumedisa moso le moso fa ba kopana mo thabeng ya matlakala.

Dumela o na le botlhaganyana. Ga a letle ope kwa ntle ga Pule go mo ama. Gantsi ba tlhola mmogo malatsi a le mantsi.

“Bona fa, Dumela,” Pule a rialo. “Hempe e kgolo e khibidu e e setseng ka dikonopo di se kae. A o a e rata?”

Dumela o mo lebelela ka letlhakore ka matlho a gagwe a masetlha mme Pule o tlhomamisa gore o araba ka gore: “Ao, Pule, Ke tla dirang ka hempe e khibidu? Bona gore ke na le eng. Matlhare a merogo le kausu e e onetseng!”

Dumela o nna a tloatlola mme a fatafata. O ema kwa godimo ga mekoa jaaka e kete ke ene mong wa thothobolo.

“Re ya go apaya setšhuu ka poti eo,” ga tsibosa Koko. Fela Dumela ke letsipa gore a ka tshwarwa. O itshiki-nyetsa tedu fela a bo a siana.

Jaanong Pule o batlana le Dumela. A gongwe o feletse mo pitseng ya mongwe?

O leba gotlhe mo thothobolong mme ga gona le fa e le motlhalanyana wa ga Dumela.

“Dumela! Dumela!” Pule o tshwenyegile thata.

“Tlaya o je dijo di ise di tsidifale,” ga bitsa Koko.

Dumela o mo kotsing

Go sale gale mo mosong o o latelang, Rabaki, e leng mokgweetsi wa sekgothapata o fitlhela Dumela ka fa tlase ga motšhini wa gagwe. Pule o ithaya a re o sule fela fa a forogotlha nko ya ga Dumela, podi ya bula matlho mme ya rora. O na le lefulo mo molomong mme maoto a gagwe a a ragaraga.

“Hei, go ile fela jalo ka podi ele,” ga bua Rabaki. O palama sekgothapata mme a se dumisa.

Pule o na le leano. O itse gore felo gongwe kwa toropong go na le ngaka e e ka fodisang diphologolo tse di lwalang. “Nthuse go pega Dumela mo kolotsaneng ya me Rabaki,” a kopa.

“Lebala Pule. Podi eo e ya go swa.”

Fela Rabaki o fologa mo sekgothapateng sa gagwe, o kuka Dumela mme o mo tsenya mo kolotsaneng. Dumela o ritlha ka bokoa mme a nna a sa tshikinyege.

Ditlhakwana tsa gagwe tse di seretse le dinaka di tomogile mo diphatlheng tsa kolotsana.

Pule o simolola leeto le le leele. Maotwana a kolotsana a mannye mme a tshopagana le matlakala a thothobolo. Dumela ke podi e kgolo mme o boima tota. Bana bangwe ba thusa Pule go tlosa kolotsana go e isa kwa tselaefong. Jaanong o simolola go siana! Tselaefo e a kgokologa. Kwa bokhutlong Pule o goroga kwa toropong. Go na le batho kwa pele ga gagwe, le pharakano, le mabentlele. O tshwanetse go lwela go kgoromeletsa kolotsana kwa godimo le kwa tlase ga ditselanathoko. Batho ba a mo lebelela mme ba tshege.

Ka ponyo ya leitho ke fa basimane ba ba bosula ba toropo ba eme mo tseleng. Ba mo thibeletse tsela. Ba a mo sotla. “Twiitwii ke yoo! Hee, a ke morwarraago yo o mo poraemeng yoo? Re mo kgoromeletse mo phakanong?”

Pule a utlwa a betwa ke pelo mo go makatsang. “TSWAYANG MO TSELENG YA ME!” a goeletsa. Lentswe la gagwe le ne le le legolo. Ga e tlhole e le Pulenyana yo o ditlhong. Basimane ba ba bosula ba bona ka moo matlho a gagwe a tšhakgetseng ka gona mme ba katakata ka tidi-malo. Pule o kgorometsa kolotsana ka lebelo moo e keteng e tla kgaogana manathwana.

Kwa pejana mo tseleng e go na le ntlo e kgolo e tshweu e e nang le botokitsiso mo tshingwaneng.

Pule ga a kgone go buisa leina le le mo botong. “A ke lefe-lo la ngaka ya diphologolo?” a botsa mofeti ka tsela. Mosadi a dumela ka tlhogo mme a supa. “Lebati le le bolou.”

Tetelo e telele ka tlhoatlhoego

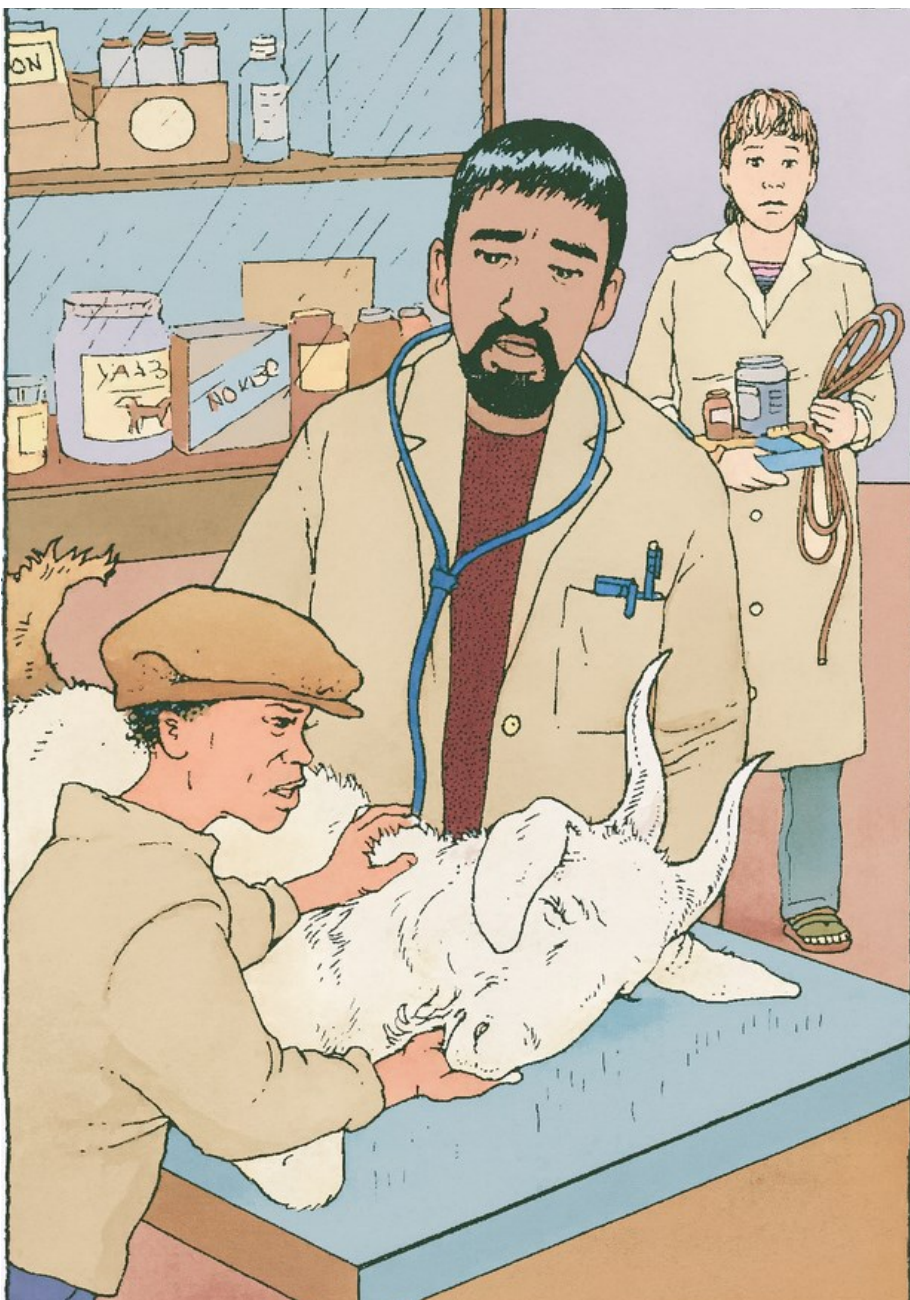
Ka fa gare ga Tleleniki ya Ngaka ya Diphologolo Ngaka Naidoo o lebelela Dumela mme o tshikinya tlhogo.

“Podi e e jele sengwe se e botlhole tota. Ga re itse gore ke botlhole bofe. Re tla leka go mmoloka, fela o se solo-fele go le kalo.

Pule o lapile. O nna fa fatshe fa kgorwaneng mme o itshwara ditlhaa. Motshegare otlhe batho ba tsisa diphologolo tsa bona gore di tle go alafiwa. Go na le dikatse mo dimmanking, dintšwanyana, dintšwa tse dikgolo, papagae e le mo legetleng la mongwe, tota le noga mo kgetsaneng ya khai. Ga go ope gape yo o tsisang podi. Bangwe ba batho ba apere diaparo tse dintle, mme diphologolo tsa bona di dintle e bile di a phatshima, mme di apara dikoloro tse di galalelang tse di nang le dibenyanenyana tsa galase. Batho ba ba lebelela Pule mme ba feta fa thoko ga gagwe jaaka e kete o leswe.

Go setse go le lefifi fa Ngaka Naidoo a tla go batla Pule. O apere baki e ntshonyana mo godimo ga jase ya gagwe e tshweu. O lebega a lapile. “Podi ya gago e tshwanetse go nna mo sepetlele sa rona. E na le tshono.” O lebelela Pule mme o goga sefatlhego. “O nna kae?”

Pule o mmolelela ka thothobolo le ka ga Koko Mmita le bana ba bangwe, le ka ga legae le le dirilweng ka dipale le terata le manathwana a dipolasitiki.

“Ke a kanya gore ke itse gore ke mang a ka go thusang,” ga rialo Ngaka Naidoo.

Motho yo Ngaka Naidoo a batlang go mo kopanya le Pule ke modirediloago yo o bidiwang Sister Mpho. O molemo le bonolo mme o tsaya Pule le kolotsana ya gagwe go ya gae nae bosigong joo.

Pule o tlhapa ka metsi a a phepa a a bothitho, e bile a na le dipudula tsa sesepa, le sepontšhe se se botobe. O tlhapa moriri wa gagwe ka shampu ya mmala wa sefera mme o iphimola ka toulo e kgolo ya mmala wa namune. Se ke dikgakgamatso tse dikgolo! O nka monate.

Jaanong o apara diaparo tse Sister Mpho a di mo fileng gore a di tseele ruri. Pule o rata bokate ya gagwe e kgolologo le thopo ya terekesutu e e kgolwane go se kae.

“Jaanong ke nako ya dilalelo,” ga rialo Sister Mpho. O gadika mae le ditamati mme a dire disamentšhisi tse dikgolo ka tšhisi le matlhare a a gautsegang a matala. Pule o tsaya thipa le foroko. O bolailwe ke tlala mo a batlang go futetsa dijo tsotlhe ka gangwe. Fela o gakologelwa gore Koko Mmita o gatelela botlhokwa jwa mekgwa e mentle ka gale.

Ka bonako a gakologelwa podi e e bidiwang Dumela e e robetseng kwa sepetelele mme e sa kgone go ja le fa e le sepe.

O tswala sefatlhego sa gagwe ka diatla mme o a lela,
“Dumela o tsile go swa!”

“Shh,” ga rialo Sister Mpho mme a mo tlamparela. “Re tla mmona kamoso. Ngaka Naidoo yo o botlhale o tla di-ra ka moo a ka kgonang ka gona.”

“Thothobolo ga e monate go sena Dumela,” Pule a sisa pelo.

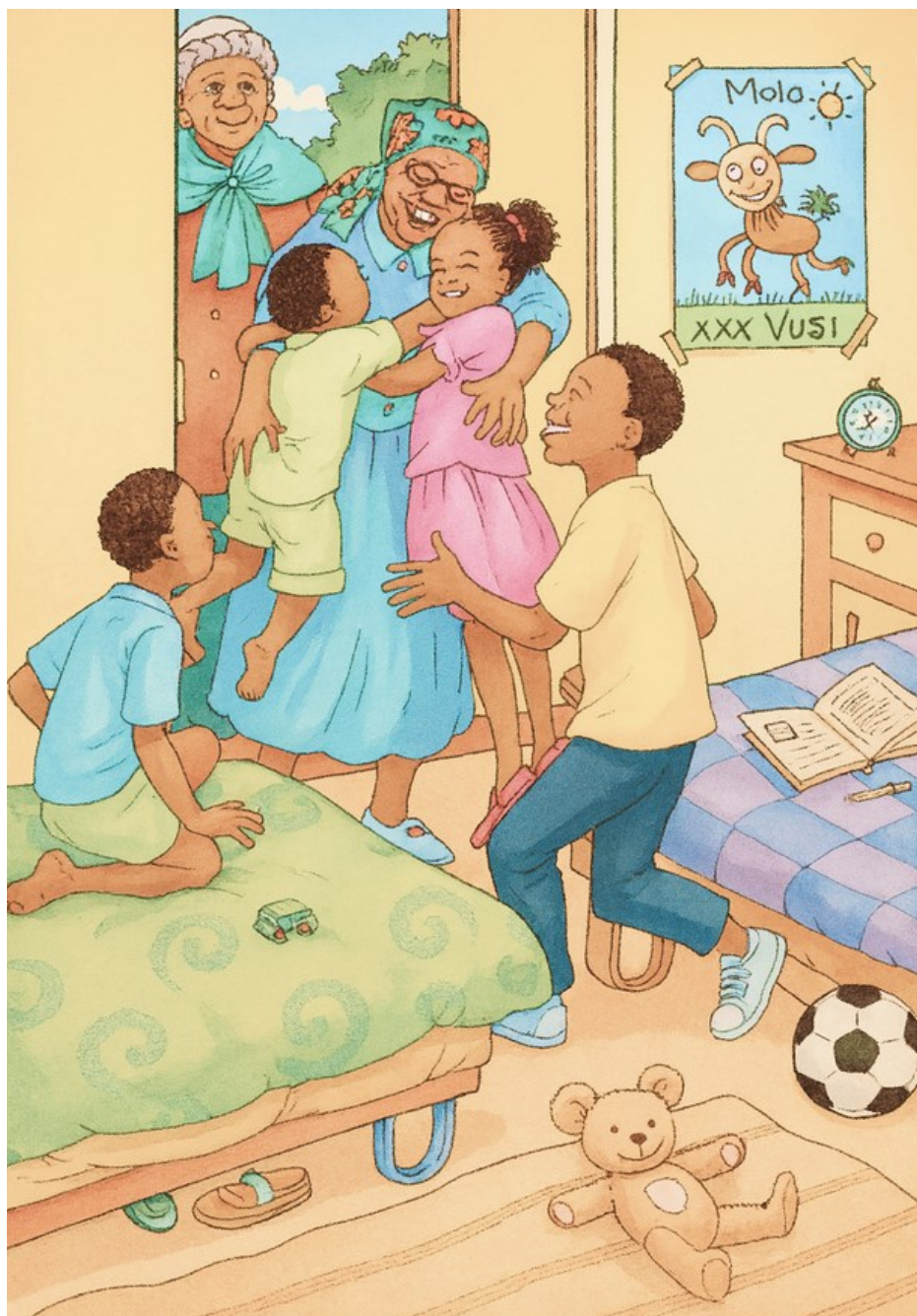
Tshimologo e ê gakgamatsang

Dumela o nna kwa sepetlele sebaka sa beke, mme o to-tobela mo tlhageng fa ntle.

Go diragala dilo tse dingwe tse dintle.

Sister Mpho o ya go bona Koko le bana ba bangwe kwa thothobolong gore a tle a ba batlele lefelo le le siameng la bonno. Pule o ya sekolong koo morutabana wa gagwe a reng o tloga a lepalepana le bana ba bangwe. Fa a na le nako, Pule o nna a kokoanya dibotlolo le meteme go tswa kwa thothobolong go itirela madinyana.

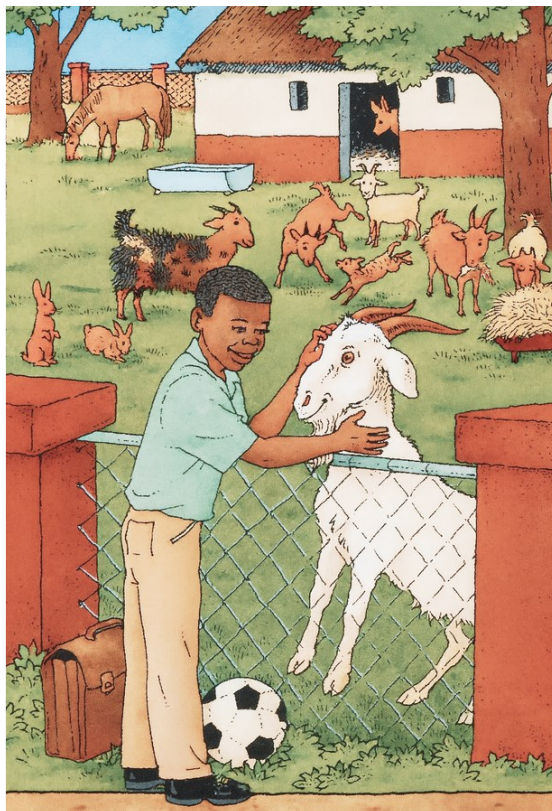
Koko o nna le basadibagolo ba bangwe ba le bararo, mme bana ba na le dikamore tse dikgolo di le pedi. Pule o atisa gore maitseboa mangwe le mangwe morago ga sekolo le go tshameka kgwele ya dinao, a etele Dumela yo ga jaana a nnang mo tshimong e e nang le tlhaga e tala ya mokgatlho wa katlaatlololoago le dipodi tse dingwe tse tlhano.

Dumela o baya tlhogo mo terateng gore Pule a kgone go mo forogotlha. “A o itumetse Dumela? Kana jaanong o na le dijo tse di monate le basadi ba le batlhano mme ga go ope yo o batlang go go latlhela mo pitseng!”

Dumela o tshikinya tedu fela mme a phatsimisetse Pule matlho a gagwe a masetlha. Go lebega a re, “Ga re tlhole re ja matlakala, Pule.”

Jaanong o ijela mokatagana mo tthageng, a tsholeditse mogatla mme letlalo la gagwe le lesweu le phatsima.

*Buka e e tsweletsa kutlwelobotlhoko, tshiamiso le tlotlo ya botshelo
botlhe, ka kitso ya go buisa le go kwala. Dikgang di siametse barutwana
ba sekolo sa poraemari. Di ka dirisediwa Puo ya Ntlha gongwe Puo ya
Bobedi, go ya fela ka seemo sa go buisa sa barutwana.*

THE **HUMANE** TRUST
EDUCATION
CAPE TOWN SOUTH AFRICA

NatureBased
EDUCATION
A DIVISION OF THE HUMANE EDUCATION TRUST